

Maio das letras

Cousas que pasan na lingua guapa

A foto que fala

Rural galego; 150 000
persoas menos en dúas
décadas.

O trasno

Daniel López Muñoz

Para nais e pais de Galicia neste maio da lingua galega

Aló polo 2003, escribín desde o sur de África onde vivía e traballaba, unha daquelas “Cartas desde o poleiro” na que falaba das margaridas híbridas africanas. Unha flor alegre, cunha grande variedade de cores, que abre no día, buscando o sol, e cerra é tardiña, para folgar de tanto vestir paisaxes e xardíns. Aquela flor só tiña un problema, dicía: hai unha cor que predomina, unha variedade dura, poderosa: o amarelo intenso. Se as deixas, en catro tempadas todo sería amarelo. “Perdes variedade e fermosura. Por iso tes que facer unha “intervención” decidida e cando a planta se acaba, seleccionar só a semente das outras cores. O mostaza é incrivelmente vistoso e elegante. O crema, que non branco, con veludo nos pétalos, ilumina os recunchos. O amarelo amáñase ben sen axuda exterior”.

E por similitude acabamos falando de linguas daquela parte do mundo. “Por aquí quedan nenos e nenas damaras e namas, que falan a súa lingua nai, unha lingua moi peculiar, na que se usan clics da lingua co padal. Pero os únicos nenos e nenas damaras que

falan o damara-nama son aqueles a quen os pais llelo falan na casa. Porque a súa lingua é de color mostaza, non amarelo dominante. Así que no xardín lingüístico desas casas hai variedade: a cor da identidade e da tradición, a cor do veciño de en fronte que posiblemente fala afrikaans e a cor do mundo exterior que é inglés. Outras familias son mono-cores. Adoptaron o amarelo dominante e non lles preocupa a diversidade.

Ás veces hai que falar do de lonxe para entender o que temos diante do nariz. O que temos entre mans, o que é responsabilidade nosa e exclusivamente nosa. Por que falarlle galego aos nosos fillos e fillas?

Daquela daba unha resposta que, co decorrer do tempo, paréceme máis actual ca nunca á vista dos datos sociolingüísticos de Galicia: porque é a única estratexia realista para que despois sexan multi-lingües. O camiño inverso non existe. O cas-

telán entra por todas partes; o inglés cada vez máis. Son idiomas amarelos, non precisan intervención do xardineiro. Sempre estarán aí.

Se o galego consegue facerse normal, será tamén polo compromiso social e íntimo dos galegos e galegas cando son pais e nais. A un *ro-ro durme meu neno*. A un amoroso cambio de estratexia xardineira.

Coidade ben o voso recunchiño de planeta, para que de cores se vistan as flores pola primavera.

Maio das letras: Cousas que pasan na lingua guapa

Lingua proletaria do meu pobo, que dicía Celso Emilio. E tamén lingua guapa, festa do son, humor e amor cómplice, lingua para vivir Galicia -e o mundo desde Galicia, e Galicia como agasallo para o mundo- enteira e enxebremente, con raíz, expansiva e inclusivamente.

Lingua ferida, si. Porque os seus falantes, a estas alturas da historia -historia contada por outros-, seguen sen aceptar que é a lingua dun país, a marca de identidade dunha comunidade histórica e dun territorio, nin mellor nin peor ca outros, pero si a matria que nos fai ser como somos. Lingua en perigo, abofé, na súa enxebreza léxica, sintáctica e fonética, agora que no seu reservorio secular, a aldea galega, pasa o que pasa.

Pero en Galicia, na lingua de noso -ese outro Pórtico da Gloria inmaterial, que dicía Castelao- pasan cousas. Hai vida e resistencia; creación e actividade; festa e esperanza.

En galego rexorden artistas novas, música con calidade e innovación: Néboa, Caamaño & Ameixeiras, Antía Muíño, Caldo... E en galego nenas e nenas escoitan e cantan cousas tan xeitosas como “lingua guapa” do recente libro-disco de Fina Casalderrey: *Teño unha lingua moi longa con quilómetros de historia. Leva palabras de azucre que aturuxan na memoria.*

E cando se prohíbe pola Xunta o uso do galego nas matemáticas, xorden na Facultade de Matemáticas da USC, proxectos como o de Estímulo do Talento en Matemáticas (ESTALMAT) en estudantes de 12 e 13 anos en Galicia, cun plan formativo en liña para 20-21. Ou o programa: *Explícoche Matemáticas 2.0.*, que presentan así: *Matemáticas: habelas, hainas, seguimos querendo contarchas...* Porque somos universais e non hai quen nos pare.

Temos un sector editorial con boa saúde, cunha nova fornada de profesionais especializados en importar ou revisar clásicos da literatura universal en galego, con editoras como Irmás Cartoné, Catro Ventos, ou Hugin e Munin. Sen esquecer que a Real Filharmonía de Galicia, no seu 25 aniversario, programou o seu precioso programa 20-21 en galego e en inglés: *Emocións naturais. Natureza, vida e amor.* Por iso, porque somos universais.

E produtores de alimentos como Gandería Quintián, Kalekoi, adegueiros das diversas denominacións, etc..., que seguen o impulso da plataforma “Galeguizar Galicia”, etiquetan en galego, como sinal de calidade. Porque a calidade galega é universal.

E hai historias de inmigrantes que aprenden máis galego ca moitos nativos, como na comunidade brasileira no Milladoiro que, grazas ás novas aulas de portugués, descubren que o camiño do portugués ao galego é moito máis curto e natural ca reviravolta de *desaportuguesarse* pasando polo español. Porque somos universais, non hai volta de folla.

E as nosas olímpicas Ana Peleteiro (Potencial medallista) e Teresa Portela (con seis xogos olímpicos seguidos) cóntannos as súas emocións en galego. Porque somos moi, moi universais.

Na lingua de
noso hai vida
e resistencia;
creación e
actividade; festa
e esperanza

Amiguiños si...

Carlos Vázquez G.

Se é que se foi, pode volver

Os negocios, de seu, tenden ao monopolio e, de non poderen, argallan o oligopolio. A intervención do Estado, cren, debe dedicarse primordialmente á protección dos negocios, por riba de calquera outra consideración social ou ética. A política, sosteñen, ha ser a criada da economía. Isto é doutrina do capital, dogma neoliberal.

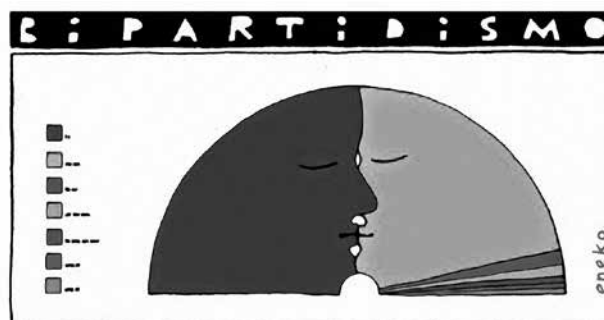
Ao poder pásalle o mesmo ca aos negocios: tende ao monopolio, é dicir, a se converter en absoluto. Pero como a experiencia di que o poder absoluto corrompe absolutamente (*dictum* de Acton), a política tentou pór límites para evitar a podremia social e moral. Nese proceso de limitación do poder xorde a democracia para repartilo. Pero aínda así, e no mesmo seo da democracia, o poder segue tendendo ao monopolio e procura a maior concentración posible.

Na democracia española, o oligopolio político concrétese no modelo bipartidista; até hai ben pouco, só PP e PSOE se alternaban no Goberno. Este modelo conságrase na interpretación constitucional que se impón o 23-F de 1981 e que asumen a UCD-AP-PP, dunha banda, e o felipismo no PSOE, doutra. É verdade que, pola realidade plurinacional española, sobre todo polo peso político dos nacionalismos catalán e vasco, nunca se alcanzou o oligopolio partidista total e por iso o modelo deuse en chamar "bipartidismo imperfecto". Oligopolio *ma non troppo*. Cómpre apuntar que este bipartidismo, aínda imperfecto, fixo bo o *dictum* de Acton: a corrupción contaminou a política, necrosou os principais partidos e infectou as mesmas institucións públicas.

No ano 2011 a indignación da cidadanía estala no movemento do 15-M. Ábrese entón espazo político a novos partidos que, en poucos anos, rompen o modelo bipartidista. PSOE e PP encaixan mal os novos tempos. O PSOE resístese o que pode, pero ten que aceptar, ao cabo, o primeiro Goberno de coalición da actual democracia, se ben non deixa de mirar atrás con indisoluble morriña dos seus bos tempos. O PP nin disimula. Aí está Pablo Casado dicíndonolo ben claro: "El multipartidismo es lo peor que ha pasado en España en diez años. Espero que vuelva el bipartidismo". Co bipartidismo encóbrease tamén a infesable nostalgia do franquismo.

Coa boca grande ou coa pequena, claman hoxe polo bipartidismo os que tanto se beneficiaron del: os cadros do PP e do PSOE, os corruptos e corruptores e a armazón mediática que engordou á sombra dese oligopolio do poder.

Non estamos, pois, libres do oligopolio político. Pode volver, se é que se foi...

Hoxe claman polo bipartidismo os que tanto se beneficiaron del

...pero a vaquiña polo que vale

Tino Santiago

IRIA

O día que deron por morto a Gonzalo Caballero

O mesmo día no que se coñecía o nomeamento de Xosé Miñones como delegado do Goberno, Gonzalo Caballero organizou unha sesión fotográfica co ata ese día alcalde de Ames na Alameda de Compostela. O Secretario Xeral do PSdeG necesitaba esconxurar un dixomedixome que medraba sen parar: “Miñones foi sinalado por Pedro Sánchez. Substituirá a Caballero no próximo Congreso”.

A rexouba levantouse sobre algúns datos certos como a amizade de Miñones e Pedro Sánchez, a boa imaxe electoral do novo delegado ou, o máis importante, que ata agora non tivo consecuencias, pasar a ser última forza no Parlamento, verse superado polo Bloque por cinco escanos nas eleccións de 2020. Algo pouco habitual no PSdeG, que rara vez lle dá unha segunda oportunidade ao seu candidato se é derrotado.

Pero pouco se reparou en que aínda faltan moitos meses para o congreso do PSdeG; tampouco en que as delegacións do executivo son un mal posto para crear un perfil de líder autónomo ou en se o presunto defenestrado tiña algunha marxe de reacción. O PSOE vive unha etapa de renovación profunda e tensa. Canda o cambio na delegación en Galicia tamén se fixo en Andalucía, e alí si que todo apunta a outra gran batalla coa actual líder local, Susana Díaz. A fractura entre os que apoiaron a Sánchez e os que defenderon a Susana Díaz marca todos os conflitos entre socialistas. Tamén no PSdeG. Como explicar senón os destinos de todopoderosos baróns como Xosé Blanco ou Antón Louro?

Pode ser crible, como se publicou, que o presidente da Deputación da Coruña, Valentín González Formoso, ‘susanista’ confeso, fose impulsor do nomeamento dun ‘sanchista’ como Miñones?

As fortalezas electorais dos socialistas en Galicia danse na municipais ou nas eleccións estatais. Agás poucas excepcións, ao PSdeG cústalle fixar un perfil galego propio. Conseguiño é unha das bazas que ten Gonzalo Caballero para continuar como secretario xeral: ser máis competitivo nas autonómicas e facer posible a alternativa ao longo mandato de Núñez Feijóo. Se cadra, así se poden interpretar as propostas de mellora e reforma do Estatuto de Autonomía que presentaron os socialistas. Un tema incómodo tanto para o PP como para o BNG, pero non para o PSdeG.

E logo está Abel Caballero. A súa posición terá un gran peso nun hipotético cambio. Os que o coñecen din que as relacións co sobriño son mellores do que se adoita afirmar e, ademais, Gonzalo pode xogar unha baza de enorme importancia no proxecto político do tío e beneficiosa para Galicia: converter as demandas locais viguesas (como a conexión por tren a Porto, a fábrica de baterías etc.) en proxectos de país.

Se cadra, ao final Miñones ocupa a secretaría do PSdeG; cousas máis raras xa vimos. Pero, desde logo, non vai ser un “meu dito, meu feito”. Moita auga ten que pasar aínda polo muíño do PSdeG.

Gonzalo ten unha baza: converter as demandas locais viguesas en proxectos de país

O peto do Santo Antón

Manuel Regal Ledo

DE CAMIÑADA

Benqueridas amigas e amigos:

Ben sabedes que vos escribo desde o fogar de Deus. Hoxe erguinme con ganas de saír, de ollar cara a vós, de contemplar as vosas vidas, simplemente polo pracer de ver-vos unha vez máis e de comungar coas vosas desilusións e esperanzas. Pois para iso é para o que esta Fonte de Amor na que vivimos diariamente nos quenta o corazón e nos limpa a ollada.

Había tempo que non daba un garbeo pola vosa Terra (xa sabedes que aquí un día é cousa de cen anos e cen anos son cousa dun día). Fun vendo as aldeas. E que raro me pareceu aquilo! Onde noutroira vira terras labradas e prados, agora todo eran árbores altísimas, dereitiñas, ás que, segundo aquí me informaron, lles chamades eucaliptos. Fanegas e fanegas de eucaliptos, un mundo de eucaliptos. Chamoume a atención o nome. Empeza por “eu”, que na lingua grega que falei anunciaba sempre cousa de ben, cousa boa. Pero logo toda a palabra recordábame aquela outra verba “apocalíptico”, no senso de algo desastroso e último. Andaba eu nesas e atopeime cun veciño que fora da Terra Chá; comenteille a miña confusión e díxome: “Nada, ho, nada; tes toda a razón; eucalipto: pan para hoxe e fame para mañá. Estamos hipotecando o país”. Quedou en mo explicar polo miúdo noutra ocasión.

Na miña camiñada deseguida me decatei da presenza dunhas torres altísimas que braceaban coma tolas entre a terra e o ceo. Nunca tal vira! Porque isto en nada se parecía ás que vira noutra viaxada por terras de Castela. Aqueles braceaban, si, pero sen tanto espanto e chulería; eran dóciles, mesmo simpáticas e argalleiras e servían para converter o gran en fariña para facerdes pan. Cousa boa, moi boa. E estes –disque– converten a enerxía do aire

en enerxía eléctrica. Non entendín moito, pero a min non me gustaron. Escorrentaban e mataban os paxaros. E ademais que pintaban alí, sacrificando a fermosura salvaxe daqueles montes, daquelas penedas? Abofé hai moitas cousas vosas que non entendo. Vexo que sodes moi listos, gústavos empregalo todo para iso de facerdes cartos, pero canto vos custa respectar e gozar a galanura da natureza que cada día vos agarda á porta da vosa existencia!

Amigas, amigos, quizais son eu o que ando algo trabucado. Xa me diredes. Pero algo souben xa de movementos de protesta contra tanto desatino. Como vos vai co Covid-19? Coidádevos moito. E non sexades tan aproveitados, gardade algunhas vacinas para a xente de Iemen ou de Haití, por exemplo.

Apertas,
O voso santo Antón.

O CARRABOXO por XOSÉ LOIS

O peto común

Josecho de la Torre Culler

O Salón do Libro

IRIMIA

Cando chegou a pandemia, Pontevedra celebraba unha nova edición do Salón Internacional do Libro Infantil e Xuvenil. Como o resto de eventos, tivo que pechar tras o estado de alarma, tan só 5 días despois da apertura. Aínda así, coa que estaba caendo, precisou outros 5 días para reaparecer a través das redes sociais e lograr aliviarlle o confinamento ás familias, en especial á cativada. Pasou a ser o Salón virtual e dous meses despois, aló polas Letras Galegas, alcanzaría a 150 000 mil persoas a través das propias redes. Isto permitiu que, ademais do público galego, tamén houbera xente doutros países seguindo os 120 espectáculos publicados.

O Salón do Libro volveu a abrir as súas portas este ano e supón unha moi boa nova: primeiro, porque todos precisamos a volta á cultura, moi esquecida no último ano, e os espectáculos que albergan nos programas; segundo, porque nos lembra que os libros foron, son e serán sempre unha boa opción para acompañarnos e alimentarnos de coñecementos, á vez que nos entretemos.

Esta nova edición do Salón do Libro, que supón a XXII, abriu as súas portas o 23 de abril e acompañaranos ata o 9 de maio. Tratará temas como *o medio ambiente, a ecoloxía e o cambio climático* baixo o título de **Emerxencia literaria: os libros salvan o planeta**. O propio *planeta* será este

ano o “país” convidado onde serán homenaxeados Helena Villar Janeiro, como escritora, e Kiko Dasilva, como ilustrador. Loxicamente esta edición segue condicionada pola situación actual e presenta un programa anticovid. Como novidade, sairá da exclusividade do Pazo da Cultura e achegarase a lugares da cidade e a outras parroquias. Terá tamén a súa parte virtual. É de festexar, por tanto, este necesario espallamento cultural e desexarlle longa vida a un evento que moita xente ten como cita principal na súa axenda anual.

Rumores de esperanza

Xan Guillén

No momento no que escribo isto estamos de cheo na campaña electoral de Madrid. Como é a capital do Reino, “villa y corte”, os medios enchén páxinas e páxinas con información para que sexamos conscientes de que alí estamos a xogar moita cousa. Así estamos ao tanto de que din e como se desprezan os membros da nosa clase política. Un caso significativo é todo o que se leva dito dun noxento cartel de VOX, no que criminaliza os menores estranxeiros, propagando mentiras grosas sobre presuntas axudas. Quen mente fai ruído e non deixa escoitar os rumores, pero de xeito rápido moita xente denunciou o bulo. Institucións como Cáritas ou o Foro de curas de Madrid fixeron unha firme denuncia.

Apelar ao medo aos de fóra é un recurso demagóxico. Abrir os ollos, informarse, contrastar e darse de conta do perigoso que é o populismo. Todos somos de fóra de aquí. Non existen as razas puras, e menos entre os seres humanos. Diversidade, acollida, integración. Ese é o camiño. Como me gusta escoitar a señora que me vende a carne para o churrasco na praza de abastos do Grove, que fala galego co marcado acento

das Rías Baixas e castelán co acento do seu país natal no leste de Europa. Non ten sentido poñer valados baseados na pureza ou no medo. Deixemos o *pedigree* para os cans e sexamos de cores variadas.

A cooperativa **A CARQUEIXA** vén de gañar o premio *Aresa de desenvolvemento rural*, convocado polo grupo empresarial do mesmo nome e a USC. Un merecido galardón para esta entidade nacida no ano 1994 e que agrupa 200 socios da zona dos Ancares. Quen queira saber máis, pode visitar a súa web osabordosancares.com e mercar directamente e sen intermediarios a carne que producen. O seu é un compromiso co rural e coas persoas que queren vivir nel.

A chegada do bo tempo invita a saír da casa e a percorrer algunhas das moitas rutas de **SENDEIRISMO** que hai polo país, algunhas espectaculares e descoñecidas, como a das Reigadas, na Pontenova, ou as do río Mao, na provincia de Ourense. Unha oportunidade única para gozar da natureza e dun patrimonio que, como denuncia o Colectivo A Rula, vese ameazado a diario por plantacións forestais; as últimas, unha mamoa e unha estación de petroglifos no concello da Baña.

A nosa colaboradora **CARME SOTO** acaba de publicar un novo libro: *Cuando Dios habla no solo en masculino. La teología feminista*, unha presentación do que achegou a teoloxía feminista ao campo da teoloxía dende a experiencia relixiosa das mulleres cristiás. A obra forma parte da colección “Sofía” que acaba de inaugurar a editorial PPC, unha colección escrita e pensada por mulleres que buscan analizar a actualidade dende unha perspectiva orixinal e interpelante.

A organización “Seguridad, justicia y paz” vén de publicar o ránking das **50 CIDADES MÁIS VIOLENTAS DO MUNDO** no 2020, no que as seis primeiras son mexicanas. O obxectivo do informe, segundo explican no seu prólogo, é chamar a atención sobre a violencia nas urbes e presionar os gobernantes para que garantan a seguridade pública. Mentres, nos EEUU varias ONG estiman que morren, aproximadamente, 1000 persoas cada ano como consecuencia da violencia policial.

A CULTURA está sendo un dos sectores máis afectados pola COVID e vive unha crise económica da que tardará anos en recuperarse. Na nosa terra dálle traballo a máis de 30 000 persoas e supón unha porcentaxe no PIB similar á da pesca. Con todo, o talento creativo segue moi vivo; boa mostra é “Carreiro”, o último disco do grupo Peña, ou “A realidade enganosa”, do quinteto musical Néboa.

A mediados de abril faleceu Francisco Fernández, **PACO, O DE CÁRITAS**, como o coñecía todo o mundo en Vilagarcía, por ser o director de Cáritas Interparroquial da Arousa os últimos 16 anos. Xeneroso e comprometido, revitalizou a entidade a nivel local e puxo en marcha numerosos proxectos como o comedor sobre rodas, a casa de acollida de San Cibrán ou o internadoiro que permitiu a integración laboral de moitas persoas que pasaron por el.

Case quince anos despois de que xurdise, a **GRAN MURALLA VERDE** avanza lentamente entre dificultades e falla de recursos. O proxecto, que ten por obxecto crear unha faixa vexetal que free a expansión do Sáhara, leva restaurado na última década 18 millóns de hectáreas, menos dunha sétima parte do obxectivo final. Con todo, permitiu xa que 11 millóns de familias puidesen cultivar alimentos para vivir e os ingresos das actividades que se puideron recuperar grazas a este traballo ascenderon a, aproximadamente, 90 millóns de dólares en once países.

A revista **ENCrucILLADA** celebra o seu 44 aniversario dando o salto ás redes e facéndose presente en Twitter, Facebook e Instagram. Podedes atopala como @r_encrucillada (en Twitter); “Grupo Encrucillada” en Facebook e @revistaencrucillada en Instagram. Longa vida a este pequeno milagre de Pascua!

Entrevista con Montse Pena Presas “Xela escolleu sempre o camiño propio”

Montse Pena, profesora da USC especializada en crítica literaria, publicou unha excelente biografía de Xela Arias titulada Intempestiva e editada por Galaxia. Nesta entrevista ofrécenos as claves da vida e da obra da poeta á que se lle dedica este Día das Letras Galegas.

Por que resultou tan sorprendente *Denuncia do Equilibrio*, o primeiro libro de Xela?

Porque aí está a poeta urbana e iso é o que sorprende tanto: de súpeto, na súa poesía aparecen as rúas, os bares, a noite, algo que na poesía galega da época non era habitual. Para min é a esencia da Xela nova que empeza a experimentar coa linguaxe, que ten moita pegada dos autores que a ela lle

gustaran de adolescente, coma Rimbaud.

Fixo da rebeldía a súa marca de estilo

***Tigres coma cabalos* tamén foi unha obra moi innovadora.**

Eu diría que o fundamental en *Tigres coma cabalos* é a experimentación artística que contén esta obra, porque é unha especie de álbum ilustrado poético na que se mesturan a poesía e a fotografía e que funciona moi ben se é entendido como ese intento de Xela Arias de sacar a poesía dos andeis, algo que conecta moi ben co seu interese polas artes en xeral e coa súa presenza en recitais e festivais poéticos.

Que ten de especial *Darío a diario*, o poemario que naceu canda o fillo de Xela?

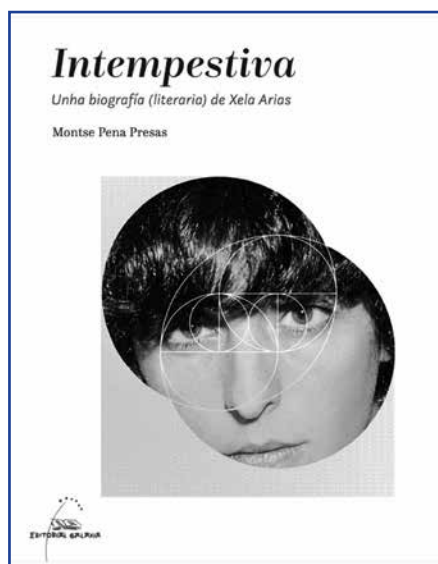
Persoalmente, creo que é o mellor libro de Xela. Ten unha linguaxe máis transparente, permítese acompañar sen impoñer... Penso que marca un fito na poesía galega contemporánea, polo tema que trata e por como o trata. Sobre todo, é un libro moi delicado e moi especial.

E todo o que se podía enxergar nas obras anteriores desprégase en *Intempestiva*.

Si, eu creo que culmina o proceso de linguaxe depurada de Xela. Podemos ver aí a esencia da súa poética: ese xogo cos neoloxismos, ese xogo cos pronomes... pero tamén o pouso existencial que está presente en toda a súa poesía e que nesta obra se fai absolutamente evidente.

Xela foi unha persoa de múltiples compromisos, non si?

Si, era unha persoa moi comprometida coa sociedade do seu tempo. Só hai que ver como se implica na plataforma Burla Negra cando encalla nas costas galegas en novembro de 2002 o petroleiro Prestige, como participa no movemento Non á guerra... Dende o

comezo da súa vida en todas as causas sociais que a demandaban alí estaba ela. Para ela, o compromiso e a coherencia eran dous valores fundamentais.

E entre esas causas sempre estaba o feminismo ou o nacionalismo.

Escribir un libro sobre a maternidade no ano 96 era algo absolutamente revolucionario. Nunha das súas entrevistas di que será feminista e nacionalista mentres as mulleres non deixemos de estar subxugadas e mentres as nacións

O compromiso e a coherencia son dous valores fundamentais en Xela

non o deixen de estar tamén. Ese compromiso, sen militar en ningunha organización, vaino manter toda a súa vida e vese na súa biblioteca, onde ten moitos libros feministas, pero tamén se ve na escolla que fai para publicar nas revistas, coma por exemplo a *Festa da palabra silenciada*, na que publica dende moi nova e obsérvase que era unha escolla moi marcada para a época.

E entre esas causas estivo sempre a a lingua galega.

Ela tiña moi claro cal era a súa lingua. Ao principio, porque se criou nunha familia galeguista e porque lle faláron galego dende nena, a pesar dos prexuízos que podía haber nos anos 60, pero despois foi un posicionamento propio: fixo do galego a súa ferramenta de traballo e tamén era o seu máximo convencemento.

Cal cres que é o trazo que mellor define a Xela Arias?

Eu creo que me quedaría coa súa rebeldía: coa súa rebeldía vital, que a levou sempre a escoller o camiño propio, non o marcado pero tamén

A lingua galega era o seu máximo convencemento

coa súa rebeldía literaria da que diría que fixo a súa marca de estilo, porque sabemos que Xela non participou en ningún dos colectivos poéticos do momento e foi, no literario, buscando o seu propio camiño. A súa máxima, ao final, era a liberdade: a liberdade de estar satisfeita co que unha mesma fai.

Entrevista con Iria Taibo “Xela Arias foi unha pioneira da tradución profesional en galego”

Iria Taibo é a presidenta da Asociación Galega de Profesionais da Tradución e da Interpretación, unha asociación que creou o premio Xela Arias como unha forma de recoñecer o labor de pioneira da poeta no campo da tradución profesional e tamén para valorar o galego como lingua de traballo.

Cal foi a importancia de Xela Arias como tradutora?

Penso que foi unha importancia bastante grande. Ela comeza a traducir nos inicios da normalización lingüística e fíxoo cun número importante de obras tanto da literatura universal como infantil e xuvenil. Traduciu, entre

outros autores e autoras, a Castelo Branco, Bram Stoker, Gianni Rodari, Angela Carter, James Joyce ou James Fenimore Cooper.

Por que decidistes crear o premio Xela Arias?

A Asociación creou o premio Xela Arias porque coincide en

moitos aspectos cos nosos obxectivos: primeiro por facer ver a importancia da lingua galega como lingua de traballo, e aí Xela foi unha persoa que destacou moito; despois, pola defensa da tradución profesional. Ela comezou a traballar en Xerais como editora e

como tradutora e é unha das iniciadoras da tradución moderna.

Que importancia tiveron para a normalización da lingua galega esas obras traducidas por Xela?

Está claro que o de Xela é un proxecto moi interesante porque procurou traducir obras que tivesen unha importancia especial, que fosen especialmente atractivas para mozos e mozas. E nun momento en que se estaba iniciando a normalización lingüística, foi moi importante para a nosa lingua que houbera obras interesantes, que fosen accesibles e que estivesen directamente en galego.

Xela procurou traducir obras que tivesen unha importancia especial, que fosen especialmente atractivas para mozos e mozas.

Busco o modo de te acompañar sen estorbo,
que sexas ao meu carón feliz e creador
de ti,
de ti e mais o mundo que apañes.

Xela Arias
Darío a Diario, 1996

Mero Iglesias Dobarro

“Non o saben, mais protexer o rural é promover prosperidades”

Xuntámonos o día 30 de marzo a falar, á tardiña, a tomar uns cafés na distancia aberta no medio do verde en flor desta primavera, sentados nuns “asofases”. Gozabamos do anonimato desta xeografía lenta que permite a extensión da ollada, o pasar do tempo, o encontro. Despois de tanto confinamento. Falabamos sabendo que de nada vale lamentarse, só deixa mocos e non valen para case nada. Eramos tres, implicados en iniciativas como “En defensa do rural” ou a plataforma “Salvemos a comarca de Ordes”, que coordina as asociacións e veciñanza para cuestións de Medio Ambiente, (incluíndo Frades, Mesía, Curtis). Estaban comigo Gumersindo Campaña, ben coñecido de Irimia, Jessica Rei, grande dinamizadora en toda a contorna desde o seu traballo de agricultura ecolóxica na Casa Grande de Xanceda.

Alguén empezou: “O rural non é un sitio, é un xeito de vida, onde as cousas teñen un valor diferente; onde a economía, saúde, os servizos van a outro ritmo; onde atoparse ou perderse, recobrar o contacto coa terra para humanizarnos e volver a vista ás cousas miúdas que acontecen”.

A conversa segue con licor de cereixa. Por que erran tanto con nós? Por que esta reiterativa política de ameaza constante? Que se vacas tolas, eucaliptos, lixos e inmundicia que ninguén

industriais, con consecuencias fatais, despoboación, desarraigo, perda dunha cultura e tradición e, claro, ao mesmo tempo, a aparición desta morte lenta, da xente que pasa a ser acaserrada, colonizada na súa casa. Se sumamos que estamos representados por quen goberna contra de nós, xa temos a explicación do abandono. Alá, nas súas oficinas, pensan que hai que liberarnos a base de produtivismo, custe o que custe. É a solución ou a morte?

En plena pandemia, que é un aviso do deterioramento natural e humano, non aprendemos nada? Estamos sobreexplotando os recursos, perdendo o equilibrio e harmonía que nos sosteñen. Sabemos da renda per cápita e non sabemos de preservar o lugar onde vivimos, o planeta Terra. Na rendibilidade que procuran os políticos non conta iso de coidar o aire, a auga e a terra. Son quen de vendelo aos de fóra, de lonxe. Aquí non queda beneficio nin porvir. A pandemia debera servir de fonda reflexión sobre o público e o privado e un cambio de conciencia sobre medio ambiente. Pero en contra do cambio necesario hai intereses capitalistas moi fortes. E iso ponnos pesi-

Sabemos de produtividade e non de preservar o lugar da vida, o planeta Terra

quere, minas perigosas que nos deixan mal e máis pobres, ruindades nos ríos con vertidos, na terra con lodos e metais pesados das empresas -moitas veces públicas- que vulneran a lei e contaminan cultivos e augas... E agora veñen cos macroeólicos!

Desposuírnos. En nome do seu “suposto progreso” as granxas familiares desaparecen en favor das granxas

mistas: temos todos algo de culpa por votar a quen o permite todo isto.

Son os de sempre. Nós somos pouca cousa para o gran Capital, non contamos, pero aquí estamos para defendernos deles e dos seus proxectos. Somos máis ca datos; somos persoas que queren vivir en paz, en harmonía co medio. Loitaremos contra os grandes monopolios, contra esta deturpación

que se escuda na sobre produción, nos transxénicos, nos abusos. É posible a esperanza, sempre hai alternativas mentres haxa xente disposta a loitar contra estes xigantes.

Certamente os eólicos son unha enerxía limpa, pero os macroeólicos son o exceso, a sobreexplotación. Anulan formas de vida rudimentarias, pero respectuosas. Non son empresas galegas, o beneficio vai fóra. Nin nos benefician en postos de traballo, máis ben estragan os que quedan. O aeroxerador non é o problema: se cada casa tivese un para o seu consumo, ou se cada concello tivese os que precisa para satisfacer a súa demanda de enerxía, sería o ideal. O problema contra o que estamos todas estas plataformas na defensa do rural son estes macroparques eólicos, para unha produción masiva que vai ocupar ata un 25 % do territorio. Non só son muíños, senón tamén o que vén con eles, poligonais, liñas de alta tensión, condución e evacuación, almacenaxe, subestacións. Veñen desposuírnos, a estragar aínda máis a terra, a paisaxe, as nosas vivendas, as nosas fincas van perder valor -entre un 30 e un 50 % do seu valor- tan só por estar nun radio de 3

Km. dun macroeólico. Seremos máis infelices. Ruídos, aspecto industrial, campos magnéticos, alterarán a avifauna e os mamíferos. Sombrearán casas que estean a menos de 500 metros. Tal como está planeado é insostible, por non ser respectuoso e deturpar a nosa forma de vida. É así como o seu *desarrollismo* impacta con este rural pacífico. Xusto cando a mobilización resulta agora complicada, o xuntarse, comunicarse entre asociacións para sumar vontades. É difícil acceder aos

mento, pois os eólicos gozan de boa prensa. Mais hai que avaliar os danos. A nosa asociación, de Curtis e Ordes, puido informar antes do Covid. Agora témolo difícil e o grupo de traballo reduciuse á mínima expresión para soste as comunicacións que non se fan xa de parroquia en parroquia, como era habitual. Que se saiba: pretenden aquí 11 parques eólicos, 120 aeroxeradores de 200 m. de altura, máis de 11 subestacións eléctricas e moitos centos de quilómetros de cables e conducións,

O aeroxerador non é o problema, un en cada casa para o seu consumo sería o ideal

proxectos que pretenden, reducion prazos de exposición pública, dificultaron as alegacións. O Covid limitáunos, mentres a administración vai ás agachadas, cunha tramitación rápida, reducindo prazos, nunha carreira, con malicia, á vista dos feitos, a ver cantos macroparques aproban entre promotoras e goberno.

Ai, se souberamos o que pretenden! Se houberse conciencia! Precísábase coma nunca unha pedagogía social, coñece-

liñas aéreas, subterráneas. Para eles somos zona de sacrificio.

Cando poderemos volver á normalidade de ser e de estar, de recuperar os ciclos de luz e sombra, en animais e flora, en paxaros, na vida! Algo está claro: hai que xuntar forzas e loitar, protestar contra este desterro. Non permitamos que reincidan no erro, no desprezo, na mala xestión, nas políticas salvaxes. Gobernan contra de nós. Aproveitan a pandemia.

Denuncias e contradenuncias en tempos escuros (parte I)

O alcalde Secada recibindo a medalla da Orde de Cisneros do gobernador

Síntome como o avó que machuca aos netos contando as súas batallíñas de cando novo. Historias do Raña, dirá alguén. Desta eu mesmo botei as mans á cabeza cando souben a historieta de hoxe. É de sobra coñecido o das denuncias e multas a cregos nos derradeiros tempos do franquismo. Hóboas a mazo.

“¡Hay que yugular al señor Cura!”

Hai case dous anos caín da burra. O profesor Manolo González e Carme Suárez do CEMIT de San Sadurniño (Sansa) mandáronme documentos que dan fe do “aprecio” que me tiñan Varela e Secada. Foi unha revelación. Daquela eu ben me decatara da mutua desconfianza, pero xamais pensei que ían ser quen de asinar tamaños informes sobre min.

Houbo “dúas sentenzas” contraditorias: a do Sr. Alcalde “Hay que yugular al señor cura”, e a do Tenente Coronel da Garda Civil: “Goza de una excelente reputación”

De primeiras, polos papeis do Arquivo Histórico (Coruña), pensamos que a denuncia nacera no Concello; pero despois, por novas investigacións de Vitucho (Víctor M. Rico López), apareceu a carta do Gobernador Civil na que pide informes ao Alcalde sobre o crego de Sansa.

Os personaxes

José Varela, avogado, Secretario do Concello; Santiago Secada, alcalde, cántabro, Xefe Local do Movemento, Veterinario, Cruz de Ouro da Medalla de Cisneros (1973)... Non os tratei a fondo. Tiñan ideas parellas e defen-

Síntome como o avó que machuca aos netos contando as súas batallíñas de cando novo

dían o seus presebes. Odiaban a morte a Amando Romero Castrillón (“Granja Romero”) e este aos dous. Se batías con eles e notaban -ou imaxinaban- que cheirabas a fume da lareira de Amando, de seguida se lles lía na sobreella: “inimicum habemus”. Secada, fantoche e faroleiro, presume para

esconder. Varela, cazurro, *furbo* (como din os italianos), dábache a patada no nocello mentres sorría.

Os antecedentes

Secada, alcalde desde o 71, quixo de primeiras congraciarse comigo. Viña a misa os sábados, facía por vérmonos por varios motivos... e ata que foi alcal-

de gustaba de encirrarme contra Ángel Gavín (alcalde daquela) aproveitando as prazas e as silveiras.

No meu segundo ano en Sansa provequei unha consulta na igrexa sobre se debía saír a procesión no día da festa e dar a volta á praza. Era un orixinal espectáculo: a xente co vermú e nós cos santos facendo desfile de mode-

los. Secada e máis o médico, Ramón Méndez, defenderon que non saíra; os demais deixáronse ir. Efectivamente, o día da festa, rematada a Misa, estalaron foguetes, pero as campás non repenicaban... Nun dos postos estaba D. Santiago latricando con Fernando dos Queixos. Ao verme di: "Y que, Sr. Cura, parece que hay huelga de Santos!",

Nota informativa do alcalde Secada ao gobernador sobre as actividades e "menosprecio al Régimen" de Ramón Díaz Raña

SAN SATURNINO

NOTA INFORMATIVA RESERVADA

- =Efectivamente, el Cura encargado de SAN SATURNINO y del anejo de esa parroquia SANTA MARINA DEL MONTE, viene de un tiempo a esta parte realizando una labor de proselitismo en favor de una determinada tendencia política. Su nombre, D. RAMON DIAZ RAÑA.
- = Para ello, y desde su posición de privilegio, personalmente, y lanzando a unos cuantos adláteres con los que cuenta, no solo divulga panfletos, como las hojas y periódico consabidos, sino que practican con violencia verbal, una constante labor de menosprecio del Régimen, provocando el adecuado auditorio.
- = Desde las elecciones municipales pasadas en que comenzó a significarse no se detiene en su acción, dirigida predominantemente a la gente del agro; y los jóvenes de todas las condiciones.
- = Como Cura, organiza conferencias eclesiales, donde se exponen los mas extraños principios religiosos y morales; esto para catequizar a la juventud, ansiosa de modernos pensamientos y procederes.
- = Como miembro de los Teleclubs de SAN SATURNINO y de SANTA MARINA DEL MONTE, también originó otras conferencias, aparentemente de propagación del galleguismo; pero de un fondo nefasto. Puesto que prometen la dicha de las gentes por medio de un mejoramiento social y económico, con mayores derechos de las personas a su autorrealización; de no existir los impedimentos que por inexistencia de justicia social, libertad y demostración en el actual Régimen, éste impide.
- = Son frecuentes las alusiones a una revolución revisionista. Lleva a las gentes a un estado de tensión social, aseverándoles que la está explotando, sin poder esperarse protección alguna presente ni futura de la Administración actual. Sus disertaciones, y las de los elementos que utiliza, tienen un matiz de exterminio de todo lo presente, y de que las perspectivas del panorama para el futuro son funestas.
- = Sin embargo, no establece programa político propio. Pero por sus formulaciones, se considera que su estrategia y táctica son de características especiales; buscando destruir la coexistencia pacífica de la población que entre los campesinos hay; y aunque su invocación es la neutralidad, todo lo que preconiza se ofrece como dictado por una organización política en la clandestinidad; por lo que sus acciones presentes sería de mucha conveniencia yugularlas ahora, para que no se extiendan, y alcancen mayor ámbito y consiguiente peligrosidad, si consigue vencer los recelos que aún encuentra hacia sus doctrinas.
- = Ultimamente, también, y con motivo de los trabajos de formación de la concentración parcelaria de SANTA MARINA DEL MONTE, visitó los domicilios de muchos dueños de tierras, haciéndoles ver que había intercedido para que no les perjudicara. Mera ficción la suya; por no ser admisible intromisión alguna.
- = Divulgó también que se le trasladaba de Parroquia, para crear un estado de ánimo especial, con la ayuda de sus adláteres; lo que le produjo la grata ventaja de alcanzar reunir dinero para un nuevo automóvil, previa colecta casa por casa.
- = En suma, persigue por todos los medios la dominación, y busca los fundamentos de un nuevo orden político por medio de su propaganda, que pudiera resultar relativamente eficaz por su origen.

Denuncias e contradenuncias en tempos escuros (parte I)

mentres parecía chiscarme un ollo. Eu retuquei: “Fan folga os santos para que traballen os pecadores”. A cousa seguiu entre bromas; pero deume que era dos que tiraban a pedra e escondían a man. Aquel ano non saíu a procesión, pero ao seguinte volvemos á pasarela.

Secada descubriu as nosas diverxencias. O cura anterior xogaba a partida no Bar de Senén, onde se xuntaba “la creme de la creme”. Eu nunca fun. Foron aparecendo logo outras actividades organizadas desde o teleclub e máis tarde asociación de veciños. Eu ía por libre. Non buscaba depender deles. Deixou de vir á misa e participar nas reunións, ás que si ían varios mestres, o notario, o médico, e outras persoas. Seguro que a prédica e parte da Misa en galego non lle daba devoción.

Os namoros con Amando Romero

Di o Informe de Varela e Secada que “Quiere nombrar presidente a Amando Romero Castrillón”. Aseguran que “es el verdadero autor de la campaña”. “El Sr. Romero guarda gran amistad con dicho párroco y gran enemistad con el Alcalde”, afirma pola súa parte o Informe do Tenente Coronel da Garda Civil. O misto que acendeu o lume foi a distribución dun papeliño relativo ás eleccións da Irmandade de labregos. Aproveitaron a ocasión. O da Irmandade era o que máis lles doía porque afectaba ao mando único do xeneralísimo Secada. Amando poñíao a cen. Ademais sempre atacaba de fronte. Co seu potente soprido tremían as cadeiras do Concello.

Eu daquela levábame ben con Amando (coma con todos). Mesmo el intentara crear unha cooperativa de venda de leite na que ían participar os de Castro (Raña), os dos Feás, Bertuco da Feira... Invítoume para que fixera de secretario e aceptei. Celina, a súa dona, sería a administradora. Todo quedou en nada. El tamén formou parte da Comisión que se entrevistou co Bispo cando o meu nomeamento para Viveiro. Pero nada de “gran amistad”. Despois funme distanciando polas liortas permanentes que se traían entre Granxa Romero e a Cooperativa de Prospes; e definitivamente renegados cando o das Enchousas.

O misto que acendeu o lume foi a distribución dun papeliño relativo ás eleccións da Irmandade de labregos

Edita: Asociación A. IRIMIA - Dende setembro de 1981

Mesa de redacción: Daniel López Munoz, Luís Gómez Aldegunde, Pedro Pedrouzo Devesa, Rubén Rivas Vidal, Lidia Campos Chan, Lines Salgado Iglesias, José Antonio Martínez. Tlf. 986 10 49 45.

Colaboradores: Victorino Pérez Prieto, Manolo Regal, Alfonso Blanco Torrado, Xosé Lois Vilar, Marta Sopena, Tareixa Ledo Regal, Xabier Blanco, Valentina Formoso Gosende, Antonio Pinto Antón, Carmen Soto, Rubén Aramburu Molet, Marisa Vidal, Xan Guillén, Christina Moreira, Carlos Vázquez G., Teresa Souto Loira, Josecho de la Torre Culler, Lucía Santiago Díaz, Baldomero Iglesias Dobbarrio (Mero), Lois Ferradás, Xaquín Campo Freire, Nieves Espiñeira Medín, Francisco Almuíña, Alfonso Mascuñana, Antón Laxe, Ramón Díaz Raña, Olga Álvarez, Bea Cedron, J.M. Barca López, Felipe Arias Vilas, Tino Santiago e Clara Balleas Vidal.

Corrección lingüística: Lidia Campos Chan, Luís Aldegunde.

Recepción de artigos e colaboracións en: asociacionirimia@gmail.com

Subscripcións: Apdo. 296 – 15704 Santiago de Compostela.

Telf.: 615 464 095 / irimia@irimia.gal

Ordinaria: 30 Euros, de Apoio: 45 Euros. Cota de socio: 3 Euros.

Para asuntos da asociación non relacionados coa revista:

irimia@irimia.gal

Conta: Fiare Banca Etica

ES10 1550 0001 2500 0078 9628

Depósito Legal: C-1417-81

Tirada: 650 exemplares

Deseño e maquetación: TallerDD (Riveiro)

ISSN: 2172-9182

Imprime: TÓRCULO Artes Gráficas

Distribúe: IMPACTA

Edición electrónica: <http://irimia.gal>

Feito en papel reciclado

Maio das letras
Cousas que pasan na lingua guapa

Actividade subvencionada pola

Deputación DA CORUÑA

Hans Küng: oración dun teólogo católico

O 6 de abril falecía Hans Küng. Quen se interese pola teoloxía cristiá da segunda metade do s. XX e ao transcorrer da vida eclesial desde o Vaticano II, onde participou coma asesor, terá irremediabilmente que se achegar á figura e á ampla obra deste teólogo. Morre con el unha parte da historia eclesial conciliar e postconciliar, mais apropiándonos das palabras de Andrés Torres Queiruga, non podemos máis que afirmar “que a súa teoloxía segue viva e pide futuro”.

É un bo momento para nos introducir nas súas obras, mais se queredes unha recomendación, podedes comezar polo volume I da súa autobiografía publicada pola Ed. Trotta. El dixo que escribía para persoas que están en proceso de busca, e tamén para quen viven a súa fe e queren dar razón dela.

Compartimos a oración que escribiu ao final do III volume das súas memorias (Humanidad vivida), a cal nola fixo presente Manuel Cabada.

A nosa vida é breve, a nosa vida é longa. E cheo de asombro atópome ante unha vida que tivo os seus xiros inopinados, mais que tamén seguiu una certa liña recta; unha vida de máis de trinta e un mil días, uns fermosos e outros sombríos, cambiantes, que tantas experiencias trouxeron consigo no bo e no malo, unha vida da que hoxe podo afirmar: así estivo ben.

Recibín inmensamente máis do que fun capaz de dar, todas as miñas boas ocorrencias e polas miñas boas ideas, as miñas boas decisións e feitos fóronme regalados e posibilitados pola graza. E mesmo cando tomei decisións equivocadas e actuei mal, ti guiáchesme invisiblemente. Pido perdón en todo aquilo que erreí.

Douche grazas a ti, o inaprehensible, o que todo o abarca e todo o rexe, o fundamento, sostén e sentido primixenio

do noso ser ao que chamamos Deus, a ti o gran misterio inexpresable da nosa vida, a ti o infinito en todo o finito, a ti o inefable en todo o que falamos.

Douche grazas por esta vida en todo o inexplicable e raro. Douche grazas por todas as experiencias, as luminosas e as escuras. Douche grazas por todo o que saíu ben. E por todo ao que ti finalmente deches un xiro cara ao ben. Douche grazas polo que a miña vida foi unha vida lograda, non só para min mesmo, senón para aqueles que tiveron ocasión de participar nela. Só ti coñeces o plan conforme ao cal transcorre a nosa vida, con todos os seus erros e confusións. Non coñecemos de antemán o propósito que tes para nós. O teu rostro non podemos velo neste mundo, como tampouco puideron velo Moisés e os profetas. Mais así como a Moisés lle foi permitido ver por detrás desde unha fenda na rocha a Deus cando pasaba, así tamén nós podemos recoñecer retrospectivamente a túa man na nosa vida, oh Señor, e experimentar que ti nos sostés e nos guías e o que decidimos e fixemos nós mesmos foi conducido por ti sempre cara ao ben. Así, tamén o futuro póño con serenidade e confianza nas túas mans. Xa sexan moitos anos ou tan só unas cantas semanas máis, comprázome en cada novo día que me é regalado e a ti deixo cheo de confianza, sen preocupación nin medo, todo o que aínda me agarda. Pois do mesmo xeito que es o comezo do comezo e o centro do centro, así tamén es o final do final e a meta das metas. Douche grazas, meu Deus, pois ti es amable, e a túa bondade dura eternamente. Amén. Así sexa.

(Hans Küng: *Humanidad vivida. Memorias III*, Trotta 2014, p. 704 ss.)

Falando da lingua

Lidia e Valentina

Reflexión sobre os retos do 17 de maio

Chegamos ao mes das letras e optamos por facer unha revisión do noso día a día. Recollemos algunhas pingas de varios ámbitos e comezamos unha reflexión que quixemos compartir con vosco. Sabemos que temos grandes retos por diante, mais imos centrarnos no noso arredor e valorarmos as posibilidades que ten o galego, para dilucidar o futuro das Nosas Letras e da nosa fala.

Escola. “Non viño a profesora?”, “Nós o galego falámolo mal” ou “Me entregades o traballo, por favor?” non lle auguran moitas primaveras á nosa lingua. Temos o reto de empoderar falantes, de mellorar a calidade lingüística de docentes e discentes, que sería máis doada de acadar se non houberse prohibicións para usar o galego na escola e se a Administración deseñase algunha medida de impulso seria e eficaz... Mais estes non son retos que poidamos poñer de cara ao próximo maio, non vos parece?

Carnicería. Vemos o folleto que conta que hai oferta de “Queixo, pechuga, xamón e chorizo”. O carnicero de máis de 45 anos non sabe o que son as “ás”

de polo e o de menos de 30 non sabe pronunciar o “o” aberto de “ósos”. Seica é un mal menor. Imos ver en positivo os usos escritos e o reto de poñer todos os carteis en galego. Logo o resto... con máis tempo.

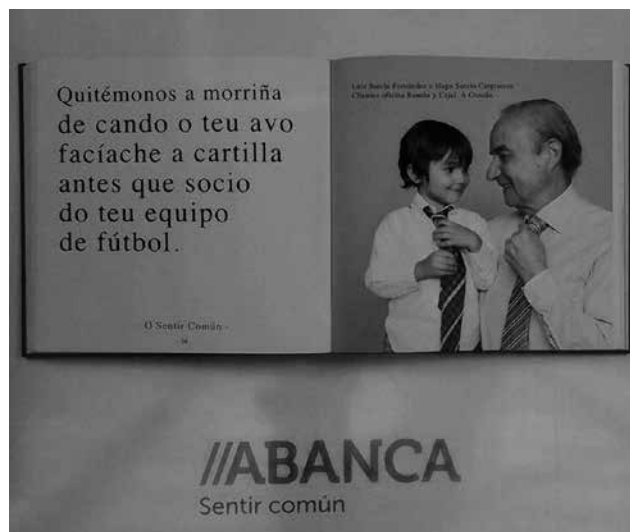
Peixería. Véndennos “las xoubiñas y la xarda” e damos grazas que a peixeira aínda ten galeguismos. Aquí a dúbida: poderá falar galego a peixeira? Ou acabará antes aprendendo “sardinilla” e “caballa”?

Paisaxe lingüística. Restaurante “O Castillo” e Moblería “O Caballero” non poderán optar a ningunha subvención sobre poñer os rótulos en galego, pero, por agora, os donos usan a lingua de Rosalía, con castelanismos, si. Mudar a “Castelo” e “Cabaleiro” será un reto doado de cumprir para o próximo 17 de maio?

Lusofonía. O aumento de centros nos que se estuda o portugués, a

aparición de series de televisión como “Sen fronteiras”, realizadas entre a TVG e a RTP (Radio Televisión Portuguesa) poderían abrirlle o camiño ao galego no mundo lusófono, pero sempre que se entenda ben que quere isto dicir e que sentido normalizador ten. Será a poboación capaz de asimilar que o galego lle pode abrir portas no mundo lusófono e que isto é positivo? Canto pode levar aprendelo?

Xa nos contaredes a que conclusións chegades.

O fachineiro de Mortadelo e Filemón Os ladróns atacan de fronte

Cando hai un mes se desencadeou esa breve guerra dos cartos do fútbol, a análise máis atinada foi a dun adestrador arxentino que dixo “se o que rexe o mundo actual é que os ricos se fagan máis ricos a costa de que os débiles se fagan máis pobres, a que vén tanto asombro?”. Esa máxima funciona en todos os campos, non só nos de fútbol. Vémolo nas páxinas centrais desta revista: como se despreza o territorio e a xente do rural cos macroeólicos; tamén nos bancos, que poñen todas as pexas posibles á atención presencial e despois despiden persoal aducindo que a clientela “se inclina” pola banca en liña; ou nos gobernos que lexislan contra a lingua vulnerable e á desaparición chámalle liberdade e harmonía. Vémolo na sentenza que absolve a autoestrada por cobrar a usuarios parados durante as obras (á que o PP de Fraga prorrogou a concesión ata que os netos deste fachineiro leven caxatos, mentres agora promove que socialicemos as peaxes); vémolo na sentenza do pazo de Meirás: disque reivindicamos o continente, pero non o contido. Estas fórmulas nas que os poderosos sempre gañan lémbreme á viñeta na que Mortadelo e Filemón se desculpaban da súa incompetencia porque, sendo gardacostas, os ladróns atacaran de fronte.